

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 2.18. Диференційна психологія
(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

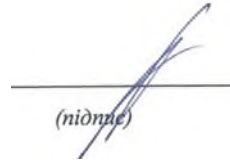
освітньо-професійна програма Психологія

форма(и) навчання денна та заочна

Київ-2025 рік

**Інформація про розробника(ів) та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК робочої програми навчальної дисципліни
(науковий ступінь, вчене звання, посада)
Доктор психологічних наук, професор

(підпис)

Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРЕВ

Зміст

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну.
2. Опис навчальної дисципліни.
 - 2.1. Анотація навчальної дисципліни.
 - 2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни.
 - 2.3. Міждисциплінарні зв'язки:
 - 2.4. Формат проведення дисципліни.
3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни.
4. Програмні результати навчання.
5. Структура та обсяг навчальної дисципліни.
6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.
7. Політика дисципліни.
8. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів.
9. Рекомендовані джерела інформації.
10. Додатки

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1.Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Диференційна психологія, ОК 2.18	
1.2.Статус навчальної дисципліни	обов'язкова, цикл професійної підготовки	
1.3.Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	3-й рік навчання, 6-й семестр	
1.4.Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)	заочна
Кількість кредитів	4	4
Загальна кількість годин, в тому числі:	120	120
● аудиторні години	44	10
лекції	22	6
семінарські	22	4
● самостійна робота	76	110
1.5.Вид підсумкового (семестрового) контролю	6-й семестр – екзамен	
1.6. Інформація про консультації	Згідно затвердженого графіка консультацій	
1.7. Мова викладання	українська	
1.8.Прізвище, ім'я, по батькові викладача(ів) (науковий ступінь, вчене звання)	Дробот Ольга Вячеславівна (доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук).	
1.9.Контактна інформація викладача	drobot.olha@tnu.edu.ua	

2. Опис навчальної дисципліни

2.1. Анотація дисципліни. Програма навчальної дисципліни «Диференційна психологія» складено відповідно до освітньої програми «Психологія» підготовки бакалавра галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини. Навчальна дисципліна «Диференційна психологія» є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі психології.

2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Мета вивчення дисципліни: засвоїти сучасні уявлення про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, ознайомитися з класичними та новітніми їх класифікаціями, усвідомити проблему розвитку індивідуальності як цілісного феномену, що існує в полі взаємодії біологічно-спадкових та соціально-набутих чинників.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: визначення предмету диференційної психології як самостійної галуззі психологічного знання; ознайомлення з методами психологічних досліджень, які використовуються у диференційній психології; ознайомлення з індивідуальними, типологічними та груповими відмінностями, чинниками, що впливають на них та наслідками впливу; оволодіння методиками визначення індивідуальних відмінностей та здатності здійснювати їх диференціально-психологічний аналіз; формування ціннісного ставлення до індивідуальних відмінностей особистості, груп, етносів.

2.3. Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити: Загальна психологія з практикумом, Психологія особистості, Методи та математична статистика в психології, Експериментальна психологія, Вікова психологія, Психодіагностика

Постреквізити: Психологічне консультування, основи психотерапії та психокорекції, Конфліктологія, Переддипломна практика, Кваліфікаційна робота бакалавра.

2.4. Формат проведення дисципліни

Заняття проводяться в змішаному форматі (в аудиторії й онлайн), синхронно й асинхронно (зустріч в аудиторії чи Гугл-класі, або самостійне вивчення матеріалу та виконання завдань).

Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання, розв'язання психологічних задач. Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному онлайн режимі - Google Classroom. У дистанційному режимі лекції / семінарські заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні(ЗК) та спеціальні(СК) компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології .

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації .

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації раннього втручання).

ПР 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Шифр ПРН	Програмні результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики/ме- тоди оцінювання
<i>ПРН9</i>	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації раннього втручання).	Пояснення Дискусія, співбеседа	-Доповіді- презентації з формулювання дискусійних пи з тематики, обговорення. Опитування
<i>ПРН10</i>	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	Методи тематичного пошуку, проблемноорієнтов аного навчання(обговоре ння висновків)	Виконання методик, Практичні завда Проблемне опитування
ПРН13	Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	Пояснення Обговорення Проблемна дискусія	Складання психологічног о висновку з обраної тематики. Обговорення
ПРН17	ПР 17. Демонструвати	Науковий пошук, обговорення,	Презентація сучасних

	соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	презентація результатів	тематичних доповідей Обговорення. Проблемна співбесіда.
--	--	----------------------------	---

5. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усь ого	у тому числі					у тому числі				
		Л	П	С	Л	СР	Л	П	С	Л	СР
1	2	3	4	5	6	7	9	10	11	12	13
<i>Змістовний модуль 1. Теоретичні основи та основні поняття диференційної психології</i>											
Тема 1. Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференційної психології.	11	2		2	-	7	0,5		0,5		10
Тема 2. Принципи і методи диференціальної психології	11	2		2	-	7	0,5		0,5		10
Тема 3. Вплив середовища і спадковості на людину та людина як представник біологічного виду Homo Sapiens	11	2		2	-	7	0,5		0,5		10
Тема 4. Конституція тіла та поведінка, психологічні особливості взаємозв'язку		2		2		7	0,5				10
<i>Змістовний модуль 1. Диференційна психологія психічних відмінностей</i>											
Тема 5. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності	11	2		2		7	0,5		0,5		10
Тема 6. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей.	12	2		2		7	0,5		0,5		10

Тема 7. Диференціація характеру. Типологічний підхід до характеру особистості	12	2		2		7	0,5		0,5		10
Тема 8. Диференціальна психологія здібностей, диференціальна специфіка феномену креативності	11	2		2		7	0,5		0,5		10
Тема 9. Соціоекономічний статус індивідуальності, диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів	11	2		2		7	0,5		0,5		10
Тема 10. Вікові відмінності.		2		2		7	1				10
Тема 11. Індивідуальні відмінності та особливості навчання		2		2		6	0,5				10
РАЗОМ <i>годин</i>	120	22		22	-	76	6		4		110
<i>кредитів</i>	4										
<i>Підсумковий (семестровий) контроль</i>	Екзамен										

5.2 Тематика та зміст дисципліни (лекційні, семінарські)

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
Тема 1. Предмет, історія становлення і основні напрями розвитку диференціальної психології. Предмет і завдання диференційної психології. Виникнення науки про індивідуальні відмінності. 1.1. Предмет і завдання диференціальної психології її становлення і основні напрями розвитку. Становлення концептуальних ідей, завдань, методів, напрямів диференціальної психології. Сучасний стан розвитку диференційної психології. Зв'язок диференційної психології з іншими науками.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5
	семінар	обговорення презентацій доповідей, проблемних питань; опитування	2	0,5
Тема 2. Принципи і методи диференціальної психології. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методологія, методика і методи дослідження	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5

диференціальної психології. Методи теоретичного аналізу. 2.1. Принципи і методи диференціальної психології. Психогенетичні методи. Історичні методи. Тестування в диференціально-психологічних дослідженнях. Математичні методи і продуктивність їх застосування. Лонгітюдні, порівняльно-вікові та генетико-моделювальні дослідження. Канали отримання інформації про індивідуальність.	семінар	обговорення презентацій доповідей, проблемних питань; опитування	2	0,5
Тема 3. Вплив середовища і спадковості на людину та людина як представник біологічного виду Homo Sapiens. Теорії про вплив середовища і спадковості. Трактують спадковості і середовища у диференціальній психології. Організм як чинник індивідуальності. 3.1. Вплив середовища і спадковості на людину та людина як представник біологічного виду Homo Sapiens. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини. Диференціально-психофізіологічний вимір детермінації індивідуальних відмінностей. Спеціальна теорія індивідуальності.	лекція	Поточний; усний метод (проблемні питання)	2	0,5
	семінар	Обговорення презентацій доповідей, проблемних питань; опитування, перевірка письмових завдань	2	0,5
Тема 4. Конституція тіла та поведінка, психологічні особливості взаємозв'язку. Конституціональна будова тіла. Історичний розвиток досліджень. Будова тіла і психологічні особливості людини. Будова тіла та патологічні стани. Фізіологічні фактори. 4.1. Конституція тіла та поведінка, психологічні особливості взаємозв'язку	Лекція	Поточний; усний метод (проблемні питання)	2	0,5
		Обговорення		

Методи дослідження фізіологічних факторів. Сенсорні обмеження: зір, слух. Анатомічні вимірювання: розмір та форма тіла, обличчя та форма руки. Фізіогноміка, конституціональна гіпотеза	Семінар	презентацій доповідей, проблемних питань; опитування	2	0,5
Тема 5. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності. Історико-психологічний аналіз трактування темпераменту. Конституційні теорії темпераменту. Типологія психічних відмінностей К.-Г. Юнга. Уявлення про темперамент Г.-Ю.Айзенка. Факторні теорії темпераменту. Спеціальні типи вищої нервової діяльності за І. Павловим.. 5.1. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності. Конституційні теорії темпераменту: організмична типологія К.Сіго; Співвідношення статури, темпераменту і характеру в теорії Е.Кречмера; Конституційна типологія особистості В.Шелдона. Описова теорія темпераменту Г. Хейманса і Е.Вірсми.	лекція	Поточний; усний метод (проблемна)	2	0,5
	Семінар	Опрацювання проблемних питань; перевірка письмових завдань (практичних методик)	2	0,5
Тема 6. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей. Стать у структурі індивідуальності. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму 6.1. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей. Стать у структурі індивідуальності. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статевого диморфізму В.Геодакяна. Етологія статі.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5
	Семінар	Опрацювання презентацій доповідей; виконання письмових завдань	2	0,5

Нейроандроогенетична теорія Л.Елліса. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях. Особливості моральної свідомості чоловіків і жінок.		(діагностичні опитувальники)		
Тема 7. Диференціація характеру. Типологічний підхід до характеру особистості. Характер у структурі індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру: Я-система базових (генералізованих) орієнтацій.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5
7.1. Диференціація характеру. Типологічний підхід до характеру особистості. Ідіографічний підхід до особистості. Акцентуації характеру як реакція особистості на фрустрацію. Особистісні типи. Класифікація психологічних типів за К.-Г. Юнгом. Теорія рис Г.-В.Олпорта. Факторна структура особистості. Теорія рис Г.-Ю.Айзенка. П'ятифакторна модель вивчення особистості (PPM).	Семінар	обговорення проблемних питань; виконання письмових завдань (діагностичні методики)	2	0,5
Тема 8. Диференціальна психологія здібностей, диференціальна специфіка феномену креативності Зв'язок здібностей із їх задатками і обдарованістю; пізнавальні стилі. Типи інтелектуальної обдарованості. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості як форм інтелектуальної обдарованості. Сутність креативності як особистісної властивості. Здатність до творчості, зв'язки творчості й інтелекту.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2	0,5
	Семінар	-обговорення презентацій	2	0,5

8.1. Диференціальна психологія здібностей, специфіка креативності. Типи інтелектуальних здібностей: конвергентні здібності; дивергентні здібності (креативність). Концепція взаємозв'язку креативності та інтелекту М.Воллаха і Н.Когана. Зв'язок креативності з душевними розладами і геніальністю. Розумова відсталість і деменція.		доповідей; перевірка письмових завдань (психологічних задач)		
Тема 9. Соціоекономічний статус індивідуальності. Групові відмінності. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів. Поняття соціально-економічного статусу індивідуальності у психології. Класові групові відмінності в психологічному розвитку. Соціально-економічний статус та інтелект. Специфіка крос-культурних досліджень. 9.1. Соціоекономічний статус індивідуальності диференціальні крос-культурні дослідження. Критерії відмінностей між соціальними групами. Сільські, міські та інші регіональні відмінності. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище. Вплив статусного рівня на інтелект. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп. Культурні відмінності, їх вияви.	Лекція семінар	Поточний; проблемна лекція Обговорення презентацій доповідей; опитування.	2 2	0,5 0,5
Тема 10. Вікові відмінності. Розумова неповноцінність та геніальність. Вікові відмінності і життєвий досвід особистості. Хронологія розвитку поведінки індивіду в залежності від віку. Психофізіологічні аспекти	Лекція	Поточний; проблемна лекція	2	1

вікових відмінностей. Теорії геніальності. Методи вивчення геніальності. Характеристики видатних людей. Обдарована дитини та її розвиток. 10.1. Вікові відмінності. Розумова неповноцінність та геніальність. Формування вікових відмінностей, основні фактори впливу. Перетворювання психологічних даних за віком та проблема рівності одиниць виміру. Критерії та ступені тяжкості розумової неповноцінності. Ендогенна та екзогенна розумова неповноцінність.	Семінар	Обговорення презентацій доповідей; опитування.	2	
Тема 11. Індивідуальні відмінності та особливості навчання. Досвід, тренування та тестові помилки. Зв'язок досвіду та індивідуальних відмінностей. Дослідження дитячих шкіл. Емоційна та мотиваційна прилаштованість. 11.1 Індивідуальні відмінності та особливості навчання. Навчання у школі та розумові здібності: зарубіжний і втчизняний досвід. Спеціальні здібності у навчанні. Інтелектуальний розвиток, тести IQ.	Лекція	Поточний; проблемна лекція	2	0,5
	семінар	Обговорення презентацій доповідей Рубіжний контроль. (контрольна робота)	2	

5.3.Організація самостійної роботи.

Завдання з навчальної дисципліни «Диференційна психологія» розробляються викладачем з дисципліни «Диференційна психологія» і передбачають тематичний перелік теоретичних та семінарських завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу, що відповідає тематики розділів курсу.

Тематика доповідей, презентацій для виступів студентів може уточнюватися для кожного студента за його бажанням. Індивідуальні завдання

є однією з форм організації навчання у вузі, яке має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти під керівництвом викладача з дисципліни «Диференційна психологія» здійснюється протягом семестру у формі: вивчення літературних джерел, рекомендованих для опанування тем і проблем та підготовки доповідей, презентацій за ними; вивчення методичного матеріалу щодо наданої тематики, вирішення практичних завдань з використанням методичного інструментарію та вироблення за їх результатами психологічного висновку з індивідуальних, типологічних, групових відмінностей (детельна інформація та приклади подано у відповідних методичних рекомендаціях з предмету). Питання для підготовки підсумкового контролю_ екзамєну у *додатку Б*, теми для самостійного опрацювання (загальний перелік тем для презентацій, доповідей) у *додатку А*

6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

У разі роботи в режимі онлайн використовується віртуальне навчальне середовище – GoogleClassroom. У онлайн режимі лекції / семінарські заняття можуть бути проведені за допомогою програм електронної комунікації GoogleMeet. У режимі дистанційного навчання вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми GoogleMeet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для: комунікації та опитувань, виконання домашніх завдань, виконання завдань самостійної роботи, проходження контролю (поточний, підсумковий контроль) тощо.

Також використовується корпоративна пошта, що забезпечує можливість листування з викладачем. В офлайн режимі для проведення занять використовуються матеріально-технічні ресурси: аудиторії, оснащені мультимедійним обладнанням, що відповідають санітарно-гігієнічним нормам, створюють фізичний простір, необхідний для досягнення, передбачених ОП, програмних результатів навчання.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

- 1) Силабус дисципліни
- 2) Робоча програма
- 3) Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи
- 4) Перелік основної й додаткової літератури вказано в робочій програмі,

7. Політика дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності	Підтримуємо нульову толерантність до жодних форм порушення академічної доброчесності. Очікується, що всі завдання та доповіді до семінарських занять здобувачів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем. Користування мобільними пристроями під час заняття неприпустиме (за виключенням випадків, коли це пов'язане з виконанням завдання викладача).
Політика використання інструментів штучного інтелекту виконанні завдань дисципліни	Інструмент ІІІ має обмежене застосування у навчальному процесі. Його застосування доцільне: 1) з метою первинного ознайомлення зі змістом теми для самостійного опрацювання для складання плану роботи (з подальшим порівнянням з науковими текстами); 2) у випадку аналізу розгляду поняття в різних контекстах – при первинному пошуку методичного інструментарію; 3) при розгляді дискусійних тематичних питань, їх обговоренні.
Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Користувачі мають можливість вільно читати, завантажувати власно оброблений контент, з навчальною та науковою метою, а також розповсюджувати його з обов'язковим посиланням на використані джерела.
Політика дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології	Під час занять здобувачі діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Університету. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами, а також реагують належним чином, якщо стають свідками дій порушення професійної етики з боку інших здобувачів чи викладачів.
Політика щодо відвідування	Здобувачі повинні відвідувати усі лекції, семінари, та інформувати викладача про неможливість відвідання заняття. Недопустимими є пропуски та запізнення на заняття з неповажних причин.

Політика дедлайну	Завдання має бути виконане у встановлені строки, якщо необхідно, то розміщене у письмовому вигляді у відповідній вкладці в Гугл-класі. Для отримання максимальних балів для зарахування обов'язковим є усний захист вказаних завдань і доповідей на семінарських заняттях. У разі відсутності на семінарському занятті, доповідь, презентація, завдання прикріплюються у Гугл-клас не пізніше ніж через тиждень після вказаної дати у класі (у випадку недотримання термінів оцінка знижується на 2 бала).
Політика визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Визнаються результати навчання здобувача, здобуті в інший період, в іншому ЗВО або під час академічної мобільності відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та Положення про академічну мобільність
Політика визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Визнання результатів відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті в Університеті.
Порядок відпрацювання пропущених занять	Відпрацювання пропущених занять з поважної причини у вигляді захисту тем семінарського заняття, виконання завдань у класі проводиться на останньому семінарському занятті зі змістового модулю\курсу. Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається шляхом письмового виконання завдань, передбачених темою заняття. Такі завдання не зараховуються як такі, що були усно захищені!
Політика оцінювання	Політика щодо оцінювання здобувачів освіти відповідає положенням, розробленими ТНУ та базується на формульованому оцінюванні, яке передусь підсумковому оцінюванню. Оцінювання має бути позитивним за принципом, фокусуючись на досягненнях, а не на невдачах. Усі види оцінювання ґрунтуються на чітко встановлених критеріях та показниках, що диференційовані за різними типами завдань
Політика щодо оскарження результатів оцінювання	Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Університету, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.

	Оскарження результатів оцінювання відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті, Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю з екзамену чи заліку
Політика про можливості навчання осіб із особливими освітніми потребами	Реалізується шляхом організації комфортного, інклюзивного та розвиваючого освітнього середовища, забезпечення заходів, спрямованих на попередження психологічного травмування створення адаптованої матеріально-технічної бази (пандуси) та надання комплексної підтримки (психологічної, соціальної)

8. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувача

1. Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Формою підсумкового контролю за навчальною дисципліною є екзамен

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль відбувається впродовж вивчення дисципліни на семінарських заняттях у формі представлення та обговорення доповідей, презентацій, а також виконання письмових завдань. Поточний контроль проводиться в усній і письмовій формі. Поточний контроль також здійснюється через моніторинг виконання студентами завдань аудиторної і самостійної роботи. Результати такого моніторингу відображаються у Google Classroom, що дозволяє систематично відстежувати рівень активності студентів в освоєнні дисципліни.

Підсумковий контроль передбачає складання екзамену студентами, які накопичили мінімальну кількість балів. Питання для підготовки наведено у Додатку Б. Здобувач допускається до складання екзамену з дисципліни коли повністю виконав всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни. У разі, коли протягом навчального семестру до початку підсумкового (семестрового) контролю, визначеного навчальним планом, здобувач набрав менше балів, ніж зазначено у програмі навчальної дисципліни (менше 36 балів), відбувається недопуск здобувача до складання підсумкового (семестрового) контролю. Підсумкова оцінка визначається як сума балів за результатами оцінювання контрольних заходів, визначених програмою/силабусом (*від 36 до 60 балів*) та балів, одержаних за результатами складання екзамену (*від 24 до 40 балів*).

2. Методи контролю та оцінювання

усне опитування

відповіді на дискусійні питання

перевірка письмових робіт-виконання методик

захист презентацій-доповідей до семінару,

3.Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих форм здобуття освіти та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання для кожного виду робіт (розподіл за змістом завдань).

Денна форма навчання:

А)одне теоретичне питання у вигляді усної доповіді з презентацією ((обов'язково очно доповісти, загрузити у класрум тільки файл з презентацію). 10 балів

Б) виконати п'ять практичних методик (Методики_індивідуальних та типологічних відмінностей) 20 балів (по 4 б.кожна). Загальний висновок з індивідуальних та типологічних відмінностей (5 балів). 25 балів

В) Реферат на тему усної доповіді-презентації завантажується у класрум на перевірку у відповідну дату. 15 балів

Г) Робота на семінарах. (по завданням кожного семінарського заняття враховуються усні відповіді слухачів доповідей\презентацій на поставлені питання, дві правильні=1бал. Загалом, додатково можна отримати 10 балів.

Заочна форма навчання:

А)одне теоретичне питання у вигляді доповіді з презентацією ((обов'язково очно доповісти, загрузити у класрум (без усної доповіді - знижується оцінка на 5 балів) тільки файл з презентацію). 20 балів.

Б) виконати п'ять практичних методик з висновком (Методики_індивідуальних та типологічних відмінностей) 25 балів (по 5 б.кожна). Загальний висновок з індивідуальних та типологічних відмінностей (5 балів). 30 балів

В)Робота на семінарах. По завданням кожного семінарського заняття враховуються відповіді слухачів доповідей\презентацій на поставлені питання, одна правильна=1бал. Загалом, додатково можна отримати 10 балів

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

Критерії оцінювання завдань:

Критерій	100%	80%	60%	40%	0%
Факт виконання завдання: вчасність, повнота (змістовність, ґрунтовність),	Повністю і вчасно	Повністю/вчасно	Повністю/невчасно	Частково/невчасно	Невиконано
Відповідність вимогам: різноманітність джерел, здатність оперувати фактами і відомостями, аналізувати, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнення, формулювати висновки	Без зауважень	Несуттєві недоліки	Суттєві помилки	Суттєві помилки	

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів *підсумкового (семестрового) контролю*, є такі: виконання всіх *видів навчальної роботи*, що передбачені програмою навчальної дисципліни; глибина і характер *знань* навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; *характер відповідей* на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); вміння *застосовувати* теоретичні положення під час розв'язання практичних задач; вміння аналізувати *достовірність* одержаних результатів.

4.Особливості розподілу набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми здобуття освіти та форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма):

Вид діяльності студента	БАЛИ
Відповіді на теоретичні та практичні питання, під час аудиторної роботи на семінарських заняттях	16x5=5
Виконання та захист презентації доповіді	10*1=10
Виконання практичних завдань з висновком	5*4+5=25
Виконання реферативної роботи	15
Виконання підсумкової роботи	5
Всього за розділом	60
Екзамен	40
Всього за дисципліною	100

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма):

Вид діяльності студента	БАЛИ
Відповіді на теоретичні та практичні питання, під час аудиторної роботи на семінарських заняттях	16x5=5
Виконання та захист презентації доповіді	20*1=20
Виконання практичних завдань з висновком	5*5+5=30
Виконання підсумкової роботи	5
Всього за розділом	60
Екзамен	40
Всього за дисципліною	100

Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	90 - 100 балів	«відмінно»/«excellent»	«зараховано»/«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/«good»		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів			Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів	«задовільно»/«satisfactorily»		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів			Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«незадовільно»/«unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не зараховано» / «failed»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів	«незадовільно»/«unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

9. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила». 2023. 572 с.

2. Дробот О.В. Типологічні характеристики індивідуальних стилів медіокомунікації в юнацькому віці. *Збірник наукових праць «Вісник*

Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія». – К.: НАУ– 2021. Вип. 18 (1). С. 117 – 126.

3. Дробот О.В. Прояви вікових та індивідуально-психологічних якостей операторів контактного центру у професійної діяльності. *Психологія та соціальна робота*. Одеса. «Астропринт». 2021. Вип. 1 (53). С. 57-72

4. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник / Олег Васильович Мазяр. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 288 с.

5. Максименко С.Д., Піроженко Т.О., Пророк Н.В., Папуча М.В. Психологічний портрет особистості дитини: вікові періоди Київ: “Видавництво Людмила”. 2021. 104 с.

6. Максименко С.Д., Яланська С.П. Генетико-креативний підхід: діяльнісне опосередкування особистісного розвитку: монографія. Київ: “Видавництво Людмила”, 2021. 508 с.

Додаткові

1. Дробот О.В., Дорошенко А.В. Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. Том 35 (74) № 5. 2024. С. 13 – 20.

2. Дробот О.В. Пушкар О.А. Особливості біологічної та соціальної детермінації когнітивного стилю особистості. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. Том 35 (74) № 4. 2024. С. 1 – 7.

3. Дробот О.В. Теоретичні основи дослідження гендерних проявів тривожності у осіб юнацького віку. The 3 rd International scientific and practical conference —Topical issues of modern science, society and education (October 3-5, 2021) SPC —Sciconf.com.ua, Kharkiv, Ukraine. 2021. С. 620 – 623.

4. Максименко С.Д., Ірхін Ю.Б., Деркач Л.М., Марусинець М.М., Касинець М.М. Психологічна організація модульного формування когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід. Психологічна організація модульного формування когнітивних здібностей: генетико-креативний підхід: навчальний посібник. Том 1. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 384 с.

5. Maksimenko S.D. Kokun O.M. Features of the components of students' psychophysiological readiness to work as teachers, Idōkan Poland Association “IDO MOVEMENT FOR CULTURE. Journal of Martial Arts Anthropology”, Vol. 21, no. 2 (2021), pp. 11–18

6. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія / О. Л. Туриніна, Є. О. Варлакова. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Національної Академії педагогічних наук України. Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/>

3. Студентська бібліотека «Читалка» Режим доступу. <http://chitalka.net.ua/>

4. Перелік валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-24#Text>).

ДОДАТКИ

Додаток А

Теми для презентацій, доповідей, рефератів (самостійної роботи, індивідуальних завдань)

1. Вплив експериментальної психології, біології, фізіології та інших наук на диференціальну психологію
2. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада
3. Фізіогноміка у диференціальній психології, особливості вимірювання обличчя та форми рук, використання на практиці.
4. Темперамент та Конституційна типологія особистості В. Шелдона
5. Типологія Шострома та індивідуальні відмінності в теорії рис Г. Олпорта
6. Исследование характерологических индивидуальных различий в теории черт. (16-факторный опросник Р. Кеттелла).
7. Психогенетика та проблема співвідношення психічних властивостей батьків і дітей
8. Розподіл індивідуальних відмінностей у нормі, патології
9. Експериментальне дослідження емоційності
10. Індивідуальні аспекти емоційної взаємодії: вразливість, емоційна лабільність – ригідність, емоційну стійкість – імпульсивність
11. Екзистенціальна психологія Р. Лейнг і И. Ялома_типологія.
12. Концепція взаємозв'язку креативності та інтелекту М. Воллаха і Н. Когана
13. Зв'язок креативності з душевними розладами і геніальністю, розумова неповноцінність та геніальність
14. Структура характеру (фізична динаміка структури хар-ра) за А.Лоуеном
15. Методи визначення характеру по почерку (Северин, Камилло, Лафатер, інш.).
16. Аналітична психологія К.Г. Юнга, психологічні типи характеру
17. Психологический портрет в разработке Д. Кейрси
18. Класифікація типів особистості О.Ф. Лазурського
19. Інтелектуальна діяльність у зрілому та похилому віці.
20. Функціональна специфічність вікових змін.
21. Поняття психологічного подолання (coping strategies), його варіації, сфери та класифікації психологічного подолання.
22. Стиль людини як спосіб взаємодії зі світом, поняття індивідуального стилю
23. Дослідження темпераменту у працях І.Канта та І. Павлова
24. Людська природа і характер, типологія соціальних характерів за Е. Фроммом.
25. Індивідуальний стиль діяльності.
26. Типологія психопатій характеру за П.Б. Ганнушкіним.
27. Нейроандрогенетична теорія Л. Еліса (диференціація статі) та дослідження статі В.А. Геодакяна (диференціація статі).
28. Диференціація типів темпераменту за Цукановим Б.Й.
29. Співвідношення понять "норма", "патологія" і "акцентуація характеру" та «погранична неповноцінність»
30. Вік та особистісні властивості.
31. Застосування історичних методів в диференційній психології.
32. Застосування історичних методів, близнюкового методу в диференційній психології.

Питання до екзамену _

1. Індивідуальні відмінності в ранніх психологічних теоріях, виникнення диференціальної психології.
2. Предмет, задачі та методи диференційної психології. Вплив експериментальної психології, біології, фізіології та інших наук на диференціальну психологію.
3. Рівні індивідуальності з точки зору дослідження індивідуально-психологічних відмінностей.
4. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності як предмет диференційної психології.
5. Індивідуальні відмінності в сприйнятті, пам'яті, мисленні, уяві.
6. Математична статистика та розвиток статистичного методу, рівні статистичного значення, кореляція.
7. Тестування в психології та напрямки розвитку диференційної психології, об'єкт, предмет, задачі.
8. Розподіл індивідуальних відмінностей у нормі, патології
9. Вимірювання ступеню мінливості, стандартне відхилення, універсальність індивідуальних відмінностей.
10. Природа наслідування, характер оточуючого середовища.
11. Взаємодія спадковості та оточуючого середовища.
12. Індивідуальні аспекти емоційної взаємодії: вразливість, емоційна лабільність – ригідність, емоційну стійкість – імпульсивність.
13. Експериментальне дослідження емоційності.
14. Стиль людини як спосіб взаємодії зі світом, поняття індивідуального стилю.
15. Поняття психологічного подолання (coping strategies), його варіації.
16. Сфери та класифікації психологічного подолання.
17. Дослідження нормативів поведінки, що розвивається, структурні та функціональні характеристики.
18. Дослідження структурних факторів в розвитку поведінки.
19. Вимірювання здібностей.
20. Дослідження впливу досвіду на поведінку.
21. Статистичний аналіз сімейної схожості та відмінності.
22. Психогенетика та проблема співвідношення психічних властивостей батьків і дітей.
23. Конституціональна будова тіла.
24. Зв'язок між будовою тіла і темпераментом.
25. Будова тіла та патологічні стани. Фізіологічні фактори.
26. Акцентуації характеру і темпераменту за Леонгардом, Лічко, Ганушкіним.
27. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності.
28. Уявлення про темперамент Г.-Ю. Айзенка як систему координат.
29. Аналітична типологія К.Г. Юнга - типологічний підхід до характеру особистості, Кейерсі, Бригс, Майерс як функціональна типологія психіки.
30. Методи дослідження фізіологічних факторів, сенсорні обмеження: зір, слух. Анатомічні вимірювання: розмір та форма тіла, обличчя та форма руки.
31. Теоретичні та практичні умови виникнення конституціональних типологій.
32. Типологія Кречмера: пікнік, атлетік, лептосомік (астенік) та диспластик. Циклоїдний та шизоїдний тип темпераменту.
33. Типологія Шелдона: ендоморфний склад тіла, мезоморфний, екторморфний. Вісцеротонічний тип темпераменту, соматотонічний та церебротонічний.
34. Психологія характеру в працях Лазурського. Ендо та Екзо психіка.
35. Типологія характеру Г. Хейманса – Р. ЛеСенна

36. Досвід, тренування та тестові помилки.
37. Зв'язок досвіду та індивідуальних відмінностей.
38. Дослідження дитячих шкіл: емоційна та мотиваційна прилаштованість.
39. Навчання у школі та розумові здібності: зарубіжний і втчизняний досвід.
40. Спеціальні здібності.
41. Інтелектуальний розвиток, тести IQ, загальна характеристика.
42. Вікові відмінності і життєвий досвід особистості.
43. Хронологія розвитку поведінки індивіду в залежності від віку.
44. Психофізіологічні аспекти вікових відмінностей. Селективні фактори та фоновий досвід.
45. Перетворювання психологічних даних з віком.
46. Поняття інтелекту. Постійність, передбачення, нестабільність IQ.
47. IQ раннього віку; фактори, які впливають на стабільність результатів тестів прогнозування;
48. Інтелектуальна діяльність у зрілому віці: загальний віковий графік розумових здібностей, функціональна специфічність вікових змін, вік та творчі досягнення.
49. Вік та особистісні властивості.
50. Теорія і методологія структури рис.
51. Підходи до мінливості рис особистості.
52. Факторний аналіз. Адаптований факторний аналіз та його різновидності.
53. Батарей тестів на індивідуальні здібності.
54. Умови, які впливають на систему особистісних рис. Загальні та індивідуальні риси.
55. Проблема статевих відмінностей у диференційній психології.
56. Поняття статі і гендеру. Традиційна система диференціації статевих ролей і пов'язаних з ними стереотипів маскулинності – фемінності.
57. Процес психосексуального розвитку або гендерна соціалізація
58. Культурне середовище як агент статевої диференціації.
59. Тести на маскулінність та фемінність.
60. Сучасні соціальні стереотипи, біологічні і культурні фактори розвитку особистості.
61. Моторні навички, перцептивні процеси, вербальні функції, пам'ять у процесі формування особистості.
62. Статеві відмінності у спеціальних здібностях.
63. Особливості емоціональної сфери та статеві відмінності.
64. Професійні групові відмінності, гуманітарна та технічна сфера розвитку.
65. Соціально-економічний статус та інтелект.
66. Сільські, міські та інші регіональні відмінності формування особистості.
67. Специфіка групових відмінностей: раса, етнос, нація, народ.
68. Індивід як представник різних соціальних груп, психологічні особливості формування особистості.
69. Розумова неповноцінність, критерії та ступені тяжкості розумової неповноцінності.
70. Співвідношення понять "норма", "патологія" і "акцентуація характеру" та «погранична неповноцінність»
- 71.
72. Ендогенна та екзогенна розумова неповноцінність, фізичні характеристики, психологічні характеристики.
73. Задатки як складова здібностей, прояв у сензитивних періодах.
74. Типи інтелектуальних здібностей
75. Зв'язок здібностей із їх задатками і обдарованістю
76. Поняття таланту та обдарованості, умови розвитку.

77. Талант як реалізація екстраординарних можливостей особистості.
78. Обдарована дитини та її розвиток.
79. Мудрість як форма інтелектуальної зрілості
80. Зв'язок креативності з душевними розладами і геніальністю.
81. Теорії геніальності, методи вивчення геніальності. Характеристики видатних людей.
82. Исследование характерологических индивидуальных различий в теории черт. (16-факторный опросник Р. Кеттелла).
83. Психогенетика та проблема співвідношення психічних властивостей батьків і дітей
84. Застосування історичних методів, близнюкового методу в диференційній психології.
85. Типи темпераменту за Г. Айзкенком, Я. Стреляу, В. Лазурським-методики
86. Лічко О.Е. Типи психопатій і акцентуацій характеру- методика
87. Акцентуації характеру Леонгард-Шмишика - методика
88. Опитувальник «Визначення гендерної ролі» С.Бем
89. Методика «Визначення гендерної ідентичності» Л.Б. Шнейдера
90. Тест-Структурний інтелект Амтхауєра, мета, опис визначення здібностей.